

Налук инспекцияе

Ҷенё сулалака – парамсемсёр

Касалхи 11 уйахра район бюджетне тата бюджетла мар фондсене 132374 пин тенкё пырса кёне. Ку вал, иртне сулхи Ҷав вәхәтрипе танлаштарсан, 114,6 процентпа танлашты. Федералла бюджета 9481 пин тенкё (68,1 процент), республика бюджетне 40399 пин тенкё (131,2 процент), ыраңти бюджета 23609 пин тенкё (125,5 процент), бюджетла мар фондсене 58885 пин тенкё (113,5 процент) куарна.

Ыраңти бюджет структуринче уйрам сынсенчен илекен налук пысакрах ыраң йышанат. Вәл 14404 пин тенкёпе танлашты (61,1 процент). Ҷав вәхәтрах пурлаш сине хуракан налук 749 пин тенкё (3,2 процент), сёр налук 1403 пин тенкё (5,9 процент), пёрлехи налук 6510 пин тенкё (27,6 процент).

Султалак пусланнаранпа налуксем пухасси 1083 пин тенкөлөх чакна, 2332 пин тенкёпе танлашты. Ыраңти налуксем енепе 39 пин тенкё чухлө чакна та 495 пин тенкёпе танлашты.

Пёрлехи социалла налука, ытти налуксене тата обязательнай пенсии страхованийен взноссене куарасси пе пысак парамлисене уйрамман палартмалла тесе шутлатла. Кусем вёсем «Спецмонтажгазэн 3 № тресчө» хупа акционер общества, «Хмель» компани» хупа акционер общества Муркашри филиалё, «Моргаушагропромснаб» тата «Пельмени» кафе» муниципалла унитарла предприятисем, «5-мёш номерлө трест» уса акционер общества, «Агроинвестсервис», «Агроном», «Дружба» агрофирма», «Лидер» агрофирма», «Хлебороб» агрофирма», «Дубрава», «Золотая пирамида», «Милград», «Юнга» чикёллө харпарләхла обществасем, «Чемеево», «Передовик», Чкалов яч. хис., «Динамо», К. Иванов яч. хис., Суворов яч. хис. хушаласем, район администрацияйен вёрентү, самраксен политики тата физкультурла спорт пайё, Мән Сентёр, Калаикасси, Шетмөпус, Шомик, Иускасси, Турай кулөсем.

24 организацирен касал физический лицосен тупаш сине хуракан налук пачах килмен. Ҷав шутран ял хушалаш производство кооперативсем 7 тата чикёллө харпарләхла обществасем 17.

Налук инспекцияе Ҷавна аса илтерет. Пёрлехи социалла налука, ытти налуксене тата обязательнай пенсии страхованийен взноссене тұлессе

төллевлисен шутне кёрет. Вёсем сынсене пенсипе тивёстерме, социалла тата медицина пулашавё пама каясё. Ҷаванпа та ку налуксем пуханнин социалла пёлтерешё пысак. Ҷавна май налуксем тұлессе парамла пур предприятисемпе организацисене яра парамсене декабрён 25-мёшөччен парса тата сёненё пулаттам.

Халхи вәхәтра налук тұлөкенсен налук тата бухгалтери отчөсене таратма сыхану каналесен малта пыракан технологийесемпе уса курма май пур. Ку вал отчета инспекцияе шифрланә файлпа, электронла цифрла майпа, хут сине пичетмесөсөре ярса пама май парать. Шифрланә отчет документне налук тұлөкен хай тата налук органөсем кәна вулама пуларасё. Кунсар пуспе отчета офисран тухмасарах, инспекцияе килмесөре ярса пама май пур.

Отчөсене Интернетпа уса курса таратассе уса курма тытанна май налуксене тұлөссепе тата электронла информаци илессе сөнө майсем усалясё. Кусем вёсем налук тұлөкенсене хайсем налуксене тұлөсе тарасипе епле лару-тарура пулна пири электронла майпа пёлтерсе тарасси те, тұлөвсем туса ирттеринне төрөслөссипе те, налук законодательствинчи улшанусем пири пёлтерсе тарасси те, налук тұлөкенсен ыйтавөсене тивёстерессин пёрлехи системине йөркелессипе.

Халхи вәхәтра налук тата бухгалтери отчөсене пур формисене те электронла майпа ярса пама май пур. Паянхи кун ыйтакан сөнө технологиюпе уса кура текенсен йышө усе пыни савантарать.

Ҷавна каласа хаварасхан. Налук тата бухгалтери отчөсөн документчөсене сыхану каналесемпе уса курса ярса пама тытанса текенсен Ҷавна пёлмөлле. Чи малтанах компьютер кирлө тата Интернет тухмалла. Кайран вара ятарла сыхану операторөпе кирлөшү тумалла. Чөваш Республикин территорияйенче 4 сыхану операторө ёслет:

– «Инфанет» хупа акционер общества, 428000, Шупашкар хули, Ярославская урам, 30-мөш сурт, тел.: 62-77-74.

– «Интернет Центр» чикёллө яваллахла общество, 428032, Шупашкар хули, К. Маркс урам, 19-мөш сурт, тел.: 62-48-24; 62-37-55.

– «Эталон» аудитор компанийё»

чикёллө яваллахла общество, Шупашкар хули, Мускав проспекчө, 17-мөш сурт, 1-мөш стр., тел.: (8352) 45-00-55, факс: (8352) 45-55-75.

– «Удостоверяющий центр екеу.гу» хупа акционер общества, 603000, Чулухула, Славянская урам, 1 «а» сурт, 5-мөш офис, тел.: (8312) 78-54-09.

Сөнө мелпе уса курма тытанма ёлкөрейменнисене сөнө технологиюе алла илме сөнөтпөр. Сирөн вара ситес сулччен аңа ёсө кёртме майсем сук мар.

Пирён налук инспекцияе «Шанчөк телефонө» ёслет. Унан төп принципсеме: анонимла, пур информаци пе те паллашма май пурри тата шанчөклях.

Ку телефонпа уса курса эсир сакан пири пёлтерме пуларатат:

– регистраци витөр тухмасарах предприниматель ёсөпе ёслени пири;

– тавар сутна чухне төрөслөвпе касса машинисемпе уса курманни пири;

– хваттерсене налук тұлөмесөре арендана пани пири;

– налук тұлөмесөре репетитор ёсөпе туни пири;

– алкоголь продукцине суммалли йөркөне пәсни пири;

– ёс укисине «конвертсөмпе» тұлени пири т. ыт. те.

Ёс укисине «конвертсөмпе» тұлөнө чух организацисөмпе предприятисен ертүссем тата уйрам предпринимательсем хайсен ёсөнөсене налуксем тұлөссинчен хатаратпәр тесе аңлантарасё. Енчен те ёс паракан сакан пөмайпа уса кура пулсан, ытти налуксем төлөшөпе те унан йөркө сук. Кун пек төслөсөне тупса палартассипе налук органөсен ёсөнөсөме право сыхлавөн органөсен ёсөнөсөмпе төрөслөвсем татташх ирттерөсё.

«Шанчөк телефонө» шанчөк авласа пёлтерни налук законодательствине пәсакансене тупса палартма, налук тұлөкен патшаләх хыснине парса ситереймен уса-тенкөне таварма май пар.

Юлашкынчен «Шанчөк телефонө» номерне кәна пёлтермөлли юлат: 8(247)23-0-64. Ёс кунөсөне ирхи 8 сөхөтрен тытанса касхи 5 сөхөтчен шанчөк авламалла. Апат вәхәчө сук.

Е. АРСЕНТЬЕВА,
налук инспекцияе налук тұлөкенсөмпе, вөсене регистраци тавассипе тата учета илессипе ёслөкен пайөн пусләхө.

Ыраңти ял тарәхөсөне

Хайсем сине ытларах шанмалла

Декабрөн 14-мөшөччө де путатсен Уйкас Янасал ял тарәхөн Пухавөн депутатсем хайсен ларавне пуханчө. Сүтсе явакан ыйтусен пёлтерешө пөчөк мар. Ситес сул валли бюджет сирөплетессипе тата ял тарәхөн экономика социалла пурнас аталанавөн прогнозе паха хураппи пурне те шухашлаттарать тата касаклантарать.

Бюджет вара ытла-ситлө тесе калаймән. 2007 сул валли вал ял тарәхөне 1 миллион та 696 пин те 300 тенкөпе танлашты. Ҷав шутран хайсен тупашөсем пөтөмпе те 180,7 пин тенкөпе танлашасё. Ытти вара районтан тата республикаран уйарса паракан уса-тенкө.

Халхи вәхәтра ялсөне туса ирттермөлли ёсөме сахал мар. Кунта Ҷавасөне тирлей-илем кёртсе йөри тавра карта тытассипе те, сөлөсем тавассипе те, урамсөнчи тирлейлөх те, юханса кайна пөвөсөне йөркөне кёртессипе те... Палла ёнтө, ёсөсөме сахал мар. Вөсөне вара туса ирттермөллөх. Ҷаванпа та бюджетпа уйарса паракан

уса-тенкө сине кәна шанни сителөкөсө. Ытларах хайсем сине шанас пулат. Ҷапла төлөв лартрөс ларура депутатсем.

Акә, ял тарәхөн территорияйенче предпринимательсем сук мар. Анчах та вөсөсөн чылайашө налуксене йөркөллө тұлөсө тарать тесе калаймән.

Култура сурчөсен, библиотекәсен төлөвлө мероприяетисем ирттерессипе ытларах ёслөмөллө. Ҷакә та хушма уса-тенкө ёслөсө илмөлли сөл куспенчө пөри пулса тарать.

Ыйтусөме сук мар. Пөрлөшүллө хушалаш сөр налукне куарса парассипе кирлө пек ёслөймөст. 50 пин тенкөне яхан пустарса ситереймен аңа. Сынсен пурләхө сине хуракан налука пухассипе те 60 процентпа кәна танлашты.

Ҷаванпа та ял тарәхөн территорияйенче пурәнакансен кулленхи ыйтавөсөне туллинрөх татса парас тесен пурте пөр төлөвлө ёслөсө пыни, хушма тупаш илмөлли майсөмпе аңларәх уса курни кирлө.

В. ШАПОШНИКОВ.

Ёсөре пултарулла

Сән үкерчөкөре эсир «Ударник» хушаләхри столовай-ра нумай сул хуши повар пулса ёслөкен Лилия Алексеевна Ивановна куратәр. Мәшәрепе Алексөй Ивановичпа вөсөме 5 ача пахса үстернө, пурнас сулө сине кәларна. Лилия Алексеевна обществәлла ёсөсөнче те хастар. Шанәса түрре кәларнине кура аңа хушаләхри хөрарамсен канашине ертсе пыма шанна.

В. ШАПОШНИКОВ
сән үкерчөкө.

Сывә пурнас йөрки

Төлөнтөремөш хөрарам

Сак төлөнтөремөш хөрарам Чөваш Енри Вәрмар тарәхөнчө сурална. 1926 султа 9 уйахрах тәләхә тарса юлнәскөре Ҷөргү хулинчи пөр сөмө усава илнө. Унан пурнасө пыл та су пулман. Шул пөтернө хысөсән Р. Никитина Мускава тухса кайна. Хура-шурне нумай курна пулин те, артисткана вөрөнөсө тухна вал. Свердловскра, Чулухулар, Мускавра театрсөне ёслөнө.

Ватләхра үпкө чирө аптарма пусланә. Раиса Алексеевна рак чирө тесе операцни тунә хысөсән 1-мөш ушқан инваличө тесе палартна. Ҷапла вал рак чирне те сөнөтерме пуларна. Сакна палартма та кәмәллә. Вал темисө сул каялла Континент кубокне сөнөсө илмөлли амартава хушанна. 100 километра 11 сөхөт те 23 минут та 46 сөкунтра чупса тухса, төнчө рекордне сөхөт сурә сөнөтме пуларна. Килөнчө унан вун-вун ылтан медаль, төрлө кубок, грамота упранать.

Акә мөн каласа парать вәл: «Сиплөвө хам тарәх шыв янинчен пуларам. Кашни кун ирхине тата касхине хам тарәх шыв ятам, вай хушанчө. Пуранас килөсөкө. Часах үслөк иртрө, вай хушанчө, хавхаланса кайрам.

Халө вакәра та шыва көретөп. Ҷөр тарәх кирөк

епле сәнталәкра та сара уран сурөтөп. Уса балкон сине ураине сөхе матрас сарса сывәратәп. Йогсен меслөчөпө туслашрам. Аш, сыр, кофе синчөн мантам. Сирөм сул ёнтө тавар туянмастап. Эрнөре пөрре 42 сөхөт выса тытатап.

Унсәр пуспе суран чупма пултан вал. Халө, ав, марфонсөне (42 километр) хушанать, час-часах сөнтөрүсө ятне тивөсет. Ҷапла вал рак чирне те сөнөтерме пуларна. Сакна палартма та кәмәллә. Вал темисө сул каялла Континент кубокне сөнөсө илмөлли амартава хушанна. 100 километра 11 сөхөт те 23 минут та 46 сөкунтра чупса тухса, төнчө рекордне сөхөт сурә сөнөтме пуларна. Килөнчө унан вун-вун ылтан медаль, төрлө кубок, грамота упранать.

Вәл пирөн сөршывра марфон чупакан хөрарамсөнен чө асли.

Юлашки 17 султа пөрре те чирлөмен Раиса Алексеевна.

П. ИВАНОВ.

Ҷенё сула хатёрленсе

Камсем пултаруллаарах пулөс?

Сөнө сул уявне көтсе илнө май район администрацияйен пусләхөн декабрөн 18-мөшөнчө 598 «а» номерлө йышанавөне районти предприятисемпе организацисөмпе тата учреждениесем хушшинчө суртсөне илемлетөсө енөпе декабрөн 18-мөшөнчөн тытанса 25-мөшөччөн сөмөт-конкурс ирттерме палартна.

Конкурс комиссине саксөне кёртнө:

– В.Г. Никитин, район администрацияйен пусләхөн сөмө, капиталла строительство, архитектура тата пурәнмалли сурт-йөрпе коммуналла хушалаш управленийен пусләхө, комисси председателө;

– А.Е. Андреева, район администрацияйен социалла аталану пайөн пусләхө, комисси председателөн сөмө;

– Г.Г. Симаков, район администрацияйен капиталла стро-

ительство, архитектура тата пурәнмалли сурт-йөрпе коммуналла хушалаш управленийен сурт сәнталәкә сыхлассипе ёслөкен төп специалисчө, комисси секретарө.

Комисси членөсем:

– Н.Ф. Коннов, район администрацияйен капиталла строительство, архитектура тата пурәнмалли сурт-йөрпе коммуналла хушалаш управленийен төп специалисчө (архитектор);

– Н.В. Любимов, район администрацияйен капиталла строительство, архитектура тата пурәнмалли сурт-йөрпе коммуналла хушалаш управленийен пусләхөн сөмө;

– Л.И. Мочалов, район администрацияйен вөрентү, самраксен политики тата физкультурла спорт пайөн пусләхө;

– Н.И. Никитин, Муркаш ял тарәхөн пусләхө;

– А.И. Тихонов, «Муркаш издательство сурчө» патшаләх унитарла предпряти ертүси.

Редакци почтинчен

Асра юлнә кун

Кашни сул пирөн шулпта сөртме уйахөнчө «Березка» лагерь усалать. Пёрремөшөпө саккармөш класри ачасөме вәхәта саванәслә ирттерөсө. Ҷапла пилөк сул каялла эп те лагерө каяс төрөм. Лагерь ертүссөме: анне – Ольга Александровна тата манән класс ертүси – Раиса Серафимовна. Вөсөме кашни кун саванәслә ирттерме тарашатчө.

Шәпах вәл кунсөнен пөри ман асра яланләхәх юлчө. Эпир пурте сөртме уйахөн 24-мөшөнчө Чөваш Республикин кунне палартма хулана кайрамәр.

Шупашкара ситсөнен, хула илемөпе төлөсөччө кайрамәр. Мөн тери капәрччө, чапләччө вәл, ытти кунхи пөк мар. Ҷапла пулмалла та уяв кунөнчө. Кирөк хәш өннөлө пәксан та пур сөртө те саванәслә чөваш халәхө утат. Пурте вөсөме патвар

Атәла курма залив хөрне килнө. Эпир те унта каят-пәр-ха. Анчах та пирөн малтан Лакрей вәрманне кайма кәмәл пулчө. Ҷапла вара пирөн ачасөме төрлө-төрлө чучу сөнчө яранчөс.

Кайран каялла залива кайма тухнәччө. Анчах та кәнтәр ситөспө хуларә мөн пур автөбус, троллейбус тата машинәсөм сүрөме чарәнчөс.

Ҷапла вара утсах ситрөмөр утас сөре. Унта тата мөнле интереслө. Театр умөнчө чөваш халәхөн артисчөсем юрласчө, төрлө ушқансөм илемлө чөваш ташхисөне ташласчө. Уйрама мана пите илемлө чөваш тумтирөсөм тәхәннә хөрсөм ташлани кәмәла кайрө. Сүлте, сөнкер түперө, самолөтсөм вөсөсчө.

Кәнтәр иртрө. Уяв малалла тәсәлать. Пирө концерт пахма сөнчөс. Ҷав вәхәтрах пирөн Республика Презид-

дөнчө Н.В. Федоров сасси халәхә илмөллө усөсән та илемлөн янарса кайрө. Унта вәл мөн пур чөваш халәхне чуң-чөрөрен саламларө. Ҷакәнта пөрремөш хут президентна сывәхранах курма түр килчө. Икөмөш хут президента Никольский юбилөйөнчө сывәхранах курнәччө. Паркра пөрлө йывәс та лартрамәр.

Лагерь ертүссөмө ачасөне валли мороженәй илме кайрөс. Эпө Ҷав вәхәтра хөрсө кайсах концерт пахатәп. Пөр юрә юрласа пөтерчөс. Эпө ачасөсөнчө юрәс килөшрө-и тесе ыйтма хысәлалла савантәм. Анчах пахатәп та, эпө палланә ачасөсөнчө пөри те сук. Асташ вөсөм? Эп унталла та, кунталла та утатәп, куспа вөсөне шыратәп. Никама та тупаймастап. Сухалса кайрам. Мөн тумаллине пөлтөстөп. Хама алла илсө плөщәд вәрринеллө тухрам. Тата пахатәп. Көсөх хөрлө пиншаклә хөрарама куртам. Манән анне те

хөрлө си-пус тәхәннәччө-ха. Ун патне утрәм. Чупса пырса мөн пур вайран аннене ыталарам. Вәл та мана ыталаса макарса ячө, хөвөл сөнчө иялтәртатәкә куссулө шәлма васкарө.

Эпир аннепө иксөмөр хамәр ушқан патне утрәмәр. Пасар хурланна пулсан, халө саванәс куссулө юрө пирөн куспенчө.

Класс ертүси анне мана шыранә вәхәтра милициө кайса каланә. Микрофонпа та калаттарнә-сөкө пурне те илтмөллө, анчах та эпө илтмөн.

Вәхәт иртрө. Эпир тараниччөн хулири уява куртәмөн. Юлашкынчө вара автөбуспа мар. Атәл тарәх шурә парәхутпа ларса хәпартәмәр. Аса илсөн, пөрре кулас килет, тепре шиклөх туйамө суралать.

Сак кун мөншөн асәмра юлнине каламасарах аңланма тивөсө.

Л. ВИШНЕВА,
Калаикасси шулөнчө 10-мөш класра вөрөнен.